

kpt. mgr inż. Adrian Bralewski

Wydział Inżynierii Bezpieczeństwa Cywilnego

Szkoła Główna Służby Pożarniczej

Zagrożenia bezpieczeństwa ekonomicznego Polski

Abstrakt

Artykuł stanowi rozważania na temat zagrożeń bezpieczeństwa ekonomicznego Polski. Jego celem jest przegląd i hierarchizacja zagrożeń bezpieczeństwa ekonomicznego pod względem ich istotności i wpływu na bezpieczeństwo państwa. Zakres artykułu obejmuje: przegląd funkcjonujących w literaturze definicji bezpieczeństwa ekonomicznego oraz wybór definicji odpowiadającej poruszanej w artykule tematyce; identyfikację potencjalnych zagrożeń bezpieczeństwa ekonomicznego Polski na podstawie literatury przedmiotu; hierarchizację zidentyfikowanych zagrożeń bezpieczeństwa ekonomicznego z wykorzystaniem metody porównań wzajemnych.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo ekonomiczne, typologie, zagrożenia, metoda porównań wzajemnych, hierarchizacja

Threats of Economic Security of Poland

Abstract

The article presents some thoughts concerning the threats of the economic security of Poland. The aim of the article is to review and to set up the hierarchy of the risks of the economic security in relation to their significance on the overall security of the state. The subject of this article is based on three following steps: the first is the review of the existing, in the literature, definitions of the economic security, along with the choice of the definition corresponding to the subject of the article, the second is to identify the potential threats of economic security of Poland, which were pointed out by other authors (as a result of the 21 threats list) and the third is the use of the mutual comparison method to set up the hierarchy of the identified security threats.

Keywords: economic security, typology, threats, mutual comparison method, hierarchy

Wstęp

Bezpieczeństwo w ujęciu potocznym często rozumiane jest jako stan braku zagrożeń. Takie postrzeganie definicji bezpieczeństwa krytykowane jest przez środowisko naukowe ze względu na trudności w identyfikacji stanu, w którym występuje całkowity brak zagrożeń. Jak pisze B. Kaczmarczyk „(...) w tego rodzaju pojmowaniu istotne są występujące «przekłamania», czyli błędy bądź nieprawdziwe informacje, które mogą przedstawiać rzeczywistość w zupełnie innym świetle niż faktyczny. Taki stan daje wiarę i nadzieję człowiekowi, by mógł zachować pewność co do jego wyobrażenia o bezpieczeństwie w środowisku, w którym funkcjonuje, tym samym oddalając od siebie prawdę (...)» [1, s. 17]. Potoczne rozumowanie bezpieczeństwa prowadzi zatem do swoistego wypaczenia jego definicji. Środowisko naukowe skłania się ku definiowaniu bezpieczeństwa jako stanu bądź procesu, w którym umożliwiony jest niezakłócony rozwój podmiotu, którego bezpieczeństwo to dotyczy. Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego zawiera definicję bezpieczeństwa, określonego jako „stan, który daje poczucie pewności i gwarancje jego zachowania oraz szansę na doskonalenie. Jedna z podstawowych potrzeb człowieka. Jest to sytuacja odznaczająca się brakiem ryzyka utraty czegoś, co człowiek szczególnie ceni, na przykład: zdrowia, pracy, szacunku, uczuć, dóbr materialnych” [2, s. 14].

W odniesieniu do przytoczonych podejść czy też definicji bezpieczeństwa, szczególną uwagę należy zwrócić na typologię bezpieczeństwa. Wielu autorów wskazuje na rodzaje bezpieczeństwa w zależności od zastosowanego kryterium:

- w ujęciu obszaru, którego dotyczy: bezpieczeństwo globalne, bezpieczeństwo międzynarodowe, bezpieczeństwo regionalne, bezpieczeństwo narodowe,
- w ujęciu stosunku do państwa: bezpieczeństwo wewnętrzne i zewnętrzne,
- w ujęciu obszaru tematycznego: bezpieczeństwo ekonomiczne, bezpieczeństwo ekologiczne, bezpieczeństwo militarne, bezpieczeństwo cybernetyczne itp.
- inne.

Mnogość rodzajów bezpieczeństwa wskazuje na szeroki zakres stosowania definicji bezpieczeństwa. Aspekt bezpieczeństwa występuje zarówno w sferze zabezpieczeń technicznych czy szeroko pojętej inżynierii bezpieczeństwa, jak

również w obszarze badań społecznych, w sferze psychologii (bezpieczeństwo jednostki i niwelowanie wszelkich lęków) czy kultury (w tym kultury bezpieczeństwa). Niniejszy artykuł odnosi się do jednego z rodzajów bezpieczeństwa w ujęciu tematycznym, mianowicie do bezpieczeństwa ekonomicznego Polski i stanowi próbę identyfikacji i hierarchizacji potencjalnych zagrożeń dla sektora ekonomicznego państwa.

1. Bezpieczeństwo ekonomiczne – przegląd definicji

Kwestie bezpieczeństwa ekonomicznego państwa, w tym definicje bezpieczeństwa ekonomicznego, były tematem licznych opracowań i analiz. Jak pisze Książopolski, można je podzielić na cztery grupy:

- 1) pierwsza to te, które opierają się na zagrożeniu,
- 2) druga grupa to te, które łączą zagrożenia i możliwości,
- 3) trzecia odwołuje się do zdolności państwa do funkcjonowania,
- 4) czwarta grupa to definicje jednostronne [3, s. 27].

Pierwsza grupa odnosi się do zagrożeń mających wpływ na gospodarkę narodową ogólnie. Grupa ta uwzględnia elementy synergii zagrożeń różnych typów i ich wpływu na bezpieczeństwo ekonomiczne (np. zagrożenia militarne czy społeczno-polityczne znajdują przełożenie na sferę ekonomiczną). W drugiej grupie do zagrożeń dodaje się element możliwości, rozumiany często jako możliwość współpracy na rzecz przeciwdziałania zagrożeniom i budowy bezpieczeństwa ekonomicznego (np. sojusze wojskowe, współpraca międzynarodowa wynikająca z użytkowania infrastruktury krytycznej czy sojusze gospodarcze itp.). Grupa trzecia definiuje bezpieczeństwo ekonomiczne w oparciu o przykłady konkretnych państw (np. wskazywanie na dominację Stanów Zjednoczonych) w kontekście ochrony własnych interesów ekonomicznych. Ostatnia grupa to definicje, które ukierunkowane są na realizację konkretnej polityki ekonomicznej państwa (np. polityka liberalna, socjalistyczna itp.). Różnorodność w podejściu do definicji bezpieczeństwa ekonomicznego wynika z potrzeb, do których definicja ma być wykorzystana oraz założeń analiz, które mają być przeprowadzone. Dla lepszego uświadomienia sobie funkcjonowania w piśmiennictwie wskazanego powyżej podziału, należy przytoczyć kilka przykładowych definicji bezpieczeństwa ekonomicznego:

„Bezpieczeństwo ekonomiczne jest to taki stan rzeczywistości, w którym możliwy jest harmonijny rozwój gospodarki oraz zapewnienie odpowiedniego poziomu życia obywateli poprzez niezakłócony dostęp do surowców, rynków zbytu, kapitału, nowoczesnych technologii czy informacji”. [4, s. 91–93]

T. SZUBRYCHT

„Bezpieczeństwo ekonomiczne kraju wyraża się w zdolności gospodarki do suwerennego przewycięzania skutków wynikających z ekspansji napięć w międzynarodowych stosunkach ekonomicznych”. [5, s. 74]

R. ZIELIŃSKI

„Bezpieczeństwo ekonomiczne państwa – stan rozwoju gospodarki, który zapewnia jego wysoką sprawność oraz zdolność do skutecznego przeciwstawienia się zewnętrznym naciskom”. [6, s. 397]

Z. STACHOWIAK, S.T. KUREK

„Bezpieczeństwo ekonomiczne jest ważnym elementem bezpieczeństwa narodowego, nawet jeśli granice między państwami są mniej ważne niż kiedykolwiek wcześniej. Bez względu na to, jak patrzymy na bezpieczeństwo narodowe, nie może być mowy o pominięciu ekonomicznej żywotności naszego narodu. Bez kapitału nie ma biznesu; bez biznesu nie ma zysku; bez zysku, nie ma pracy. Bez pracy nie ma podatków i nie ma zdolności wojskowych”. [7, s. VII]

S.R. RONIS

„Bezpieczeństwo ekonomiczne państwa określa się jako stan, w którym zapewnione są warunki gospodarcze konieczne do przetrwania oraz do zapewnienia dobrobytu i zrównoważonego rozwoju społeczeństwa żyjącego w granicach danego państwa, jak również do przetrwania i sprawnego funkcjonowania instytucji państwa”. [8]

A. KALATA, Z. NOWAKOWSKI, I. PROTASOWICKI

Wszystkie przytoczone definicje różnią się między sobą brzmieniem, jednak ogólna myśl przewodnia każdej z nich skupia się na zachowaniu możliwości rozwoju gospodarki danego kraju. Wynika z tego, że pojęcie

bezpieczeństwa ekonomicznego jest ściśle powiązane z bezpieczeństwem gospodarczym, a co za tym idzie, zagrożenia bezpieczeństwa gospodarczego mogą być tożsame z zagrożeniami bezpieczeństwa ekonomicznego. Często pojęcia te stosowane są wymiennie. Na potrzeby artykułu oraz związanej z nim analizy zagrożeń bezpieczeństwa najbardziej prawidłowa wydaje się definicja przytoczona przez T. Szubrychta. Oprócz przytoczonej istoty funkcjonowania bezpieczeństwa ekonomicznego („harmonijny rozwój gospodarki oraz zapewnienie odpowiedniego poziomu życia obywateli”), wskazuje ona na elementy, które mogą wpływać na poziom bezpieczeństwa ekonomicznego („niezakłócony dostęp do surowców, rynków zbytu, kapitału, nowoczesnych technologii czy informacji”). Stanowi to wstępną grupę elementów, których zakłócenie może stanowić zagrożenie bezpieczeństwa ekonomicznego kraju.

2. Identyfikacja zagrożeń bezpieczeństwa ekonomicznego Polski

Identyfikacja potencjalnych zagrożeń bezpieczeństwa ekonomicznego prowadzi do stworzenia szerokiej listy zagrożeń. Istotne z punktu widzenia niniejszego opracowania jest wskazanie tych, które mogą mieć faktyczne przełożenie na bezpieczeństwo ekonomiczne Polski, co stanowiło pierwszy krok analizy. W drugim kroku dokonano hierarchizacji tych zagrożeń w oparciu o metodę porównań wzajemnych.

Rozpoczynając identyfikację zagrożeń bezpieczeństwa ekonomicznego, warto przyrzeć się liście zagrożeń wymienionych przez M. Ciszka. Wskazuje on, że źródłem zagrożeń bezpieczeństwa ekonomicznego mogą być:

- niekorzystne proporcje w tworzeniu i podziale produktu krajowego brutto (PKB),
- błędne kierunki polityki finansowej i gospodarczej kraju,
- zasoby i struktura bogactw naturalnych kraju,
- infrastruktura produkcyjna,
- infrastruktura transportowa i łączność,
- zasoby ludzkie [9, s. 47–58].

PKB opisuje zagregowaną wartość dóbr i usług finalnych wytworzonych przez narodowe i zagraniczne czynniki produkcji na terenie danego kraju w określonej jednostce czasu (najczęściej w ciągu roku) [10]. Niekorzystne proporcje w podziale i tworzeniu PKB mogą przejawiać się w nieproporcjonalnym

finansowaniu określonych obszarów funkcjonowania państwa. Dla przykładu uzależnienie finansowania od określonych parametrów, które będą spełniać poszczególne obszary działalności, mogą zaburzać pracę innych obszarów wcześniej przygotowanych na wyższe świadczenia. Wówczas optymalizacja budżetu państwa może być trudna.

Błędne kierunki polityki finansowej i gospodarczej kraju określają wybór obszarów, w których można znaleźć pewne oszczędności. Jak pisze G. Gołębiowski, w wąskim zakresie polityka finansowa powinna być rozumiana jako domena państwa, ze względu na fakt, że podmioty inne niż państwo nie mają pełnej suwerenności w odniesieniu do kwestii pieniądza (np. ustalanie stóp procentowych, stawek podatkowych czy tworzenie pieniądza) [11]. Takie podejście skłania do zwrócenia uwagi na kierunki geograficzne, w które kierowane są krajowe inwestycje oraz kierunki, z których ściągani są inwestorzy, jako na determinanty polityki finansowej.

Ciężko nie zgodzić się ze stwierdzeniem, że zarówno polityka finansowa, jak również i wielkość PKB uzależnione są od zasobów naturalnych jakimi dysponuje dany kraj. Brak złóż naturalnych stwarza konieczność pozyskiwania ich od innych państw. W przypadku surowców Polska, w głównej mierze uzależniona jest od Federacji Rosyjskiej, z której biegną główne dostawy ropy (rurociąg „Przyjaźń”) oraz gazu (gazociąg jamalski). W przypadku Polski, surowce są ogniwem łączącym trzy kategorie bezpieczeństwa: bezpieczeństwo ekonomiczne, bezpieczeństwo polityczne i bezpieczeństwo energetyczne. Ta wielowymiarowość pozyskiwania surowców jest powodem ograniczonej dywersyfikacji kierunków, z których surowce są pozyskiwane.

Nieodzownym czynnikiem zapewniającym możliwość rozwoju ekonomicznego państwa jest m.in. dobrze rozwinięta infrastruktura produkcyjna, transportowa czy też łączność. Ich brak bądź zły stan w dużym stopniu może ograniczać możliwości tego rozwoju. Trudno wyobrazić sobie bogate państwo bez rozwiniętej sieci dróg i autostrad czy infrastruktury do wytwarzania różnego rodzaju produktów. W polskim porządku prawnym znaczenie bezpieczeństwa infrastruktury znalazło przełożenie w ochronie infrastruktury krytycznej [12].

Ostatnim wskazanym przez Ciszka zagrożeniem dla bezpieczeństwa ekonomicznego państwa są zasoby ludzkie. Mowa tu m.in. o niewystarczających zasobach ludzkich wynikających ze starzenia się społeczeństwa, braku do-

świadczonych praktyków, czy brak pracowników w danym rejonie chcących podjąć pracę za zaoferowaną przez pracodawcę płacę.

Przytoczone powyżej podejście do zagrożeń bezpieczeństwa ekonomicznego częściowo pokrywa się z zagrożeniami, które przywołuje K. Księżopolski. Wskazuje on, że całościowy zbiór zagrożeń bezpieczeństwa dzieli się na cztery podzbiory (rys. 1): zagrożenia finansowe, zagrożenia surowcowo-energetyczne, zagrożenia żywnościowe oraz zagrożenia wynikające z dostępu do czystej wody. Tak zaprezentowane elementy zagrożeń bezpieczeństwa ekonomicznego pozwalają na szerokie możliwości dopasowania zagrożeń będących wynikiem decyzji politycznych i funkcjonowania aktorów finansowych, problemów wynikających z dostępności surowców energetycznych, zmiennego dobrobytu socjalnego (w tym żywieniowego) oraz dostępu środków niezbędnych do życia [13].

Rys. 1. Zagrożenia bezpieczeństwa ekonomicznego państwa

Źródło: [13]

Za zagrożenia sfery finansowej należy uznać wszelkie ruchy mogące zakłócić posiadanie przez państwo środków finansowych wystarczających do wypełniania podstawowych funkcji państwa. Do podzbioru tego należy zaliczyć takie elementy, jak: zachowanie poziomu zadłużenia zagranicznego umożliwiającego regulowanie zobowiązań, utrzymanie stabilności gospodarki w warunkach występowania kryzysów finansowych, zapewnienie uczciwego funkcjonowania gospodarki przez przeciwdziałanie „rajom podatkowym” i „praniu brudnych pieniędzy”. Z powyższego wynikają z kolei następujące zagrożenia: zwiększanie poziomu zadłużenia międzynarodowego, kryzys finansowy czy pranie pieniędzy.

Kolejna grupa zagrożeń bezpieczeństwa ekonomicznego odnosi się do sfery surowcowo-energetycznej. Jak już wspomniano, rozpatrywać ją można przez pryzmat dostępności do danego surowca energetycznego. Do zagrożeń tej sfery można zaliczyć: zablokowanie importu surowca, który nie ma substytutu w kraju, czy zwiększenie ceny surowca energetycznego. W realiach Polski przekłada się to na pozyskiwanie ropy naftowej i gazu ziemnego z innych państw. Oba surowce importowane głównie z Rosji, często stanowią kartę przetargową w rozgrywkach politycznych Rosji. Z tego też powodu, jak pisze J. Mazurkiewicz, działania zmierzające do dywersyfikacji źródeł importu gazu zyskały w Polsce wymiar prawny w postaci Rozporządzenia Rady Ministrów [14]. Stanowi ono, że minimalny poziom dywersyfikacji dostaw gazu ziemnego importowanego przez przedsiębiorstwo energetyczne z jednego źródła w danym roku kalendarzowym nie może być wyższy niż 70% – w latach 2017–2022 i 33% w latach 2023–026 [15].

Zagrożenia żywnościowe odnoszą się do dostępności żywności. Problem braku żywności dotyczy przede wszystkim państw Afryki. Niemniej jednak jest to także problem globalny, który stwarza dwa kolejne zagrożenia: pierwsze wynikające z fizycznego braku żywności (w tym, np. embargo na towary żywnościowe – znany przykład polskich jabłek, na które zostało nałożone embargo w Rosji [16]), drugie zagrożenie wynika z niestabilnych, częstokroć rosnących cen żywności. Podobnie jak zagrożenia żywnościowe, tak i brak dostępu do czystej wody rozpatrywany powinien być jako zagrożenie dla bezpieczeństwa ekonomicznego państwa. Brak dostępu do czystej wody stanowi problem ze względu na brak tego substytutu zarówno w obszarze codziennego życia, jak i w procesach produkcyjnych.

Inni autorzy wskazują na znacznie większą pulę zagrożeń bezpieczeństwa ekonomicznego, których dokładne omówienie stanowić może materiał do dalszych rozważań. W literaturze można odnaleźć dodatkowo takie zagrożenia, jak: niejasne przepisy gospodarcze, wysokie koszty pracy, rozbudowany aparat urzędniczy czy niesprzyjający system podatkowy, globalizację, agresję ekonomiczną, wzrost niestabilności kursu walutowego, zamrażanie aktywów przez państwa, ograniczenia w transferze technologii, działalność korporacji transnarodowych, działalność zorganizowanych grup przestępczych, ingerencja polityki w obszar działalności gospodarczej, migracje czy zmiany klimatu. Do dalszych rozważań zostaną wykorzystane zagrożenia wskazane w tabeli 1.

Tabela 1. Zagrożenia bezpieczeństwa ekonomicznego wykorzystane w dalszej analizie

Zagrożenia bezpieczeństwa ekonomicznego			
1.	Niekorzystne proporcje w tworzeniu i podziale produktu krajowego brutto (PKB)	12.	Zamrażanie aktywów przez państwa
2.	Błędne kierunki polityki finansowej i gospodarczej kraju	13.	Ograniczenia w transferze technologii
3.	Zasoby i struktura bogactw naturalnych kraju	14.	Szipiegostwo technologiczne
4.	Infrastruktura produkcyjna	15.	Działalność korporacji transnarodowych
5.	Infrastruktura transportowa i łączność	16.	Działalność zorganizowanych grup przestępczych
6.	Zasoby ludzkie	17.	Ingerencja polityki w obszar działalności gospodarczej
7.	Niejasne przepisy gospodarcze	18.	Migracje
8.	Wysokie koszty pracy	19.	Zmiany klimatu
9.	Rozbudowany aparat urzędniczy	20.	Agresja ekonomiczna
10.	Niesprzyjający system podatkowy	21.	Wzrost niestabilności kursu walutowego
11.	Globalizacja		

Źródło: opracowanie własne

Przedstawione w tabeli 1 zagrożenia bezpieczeństwa ekonomicznego pozostają spójne z podejściem prezentowanym przez K.M. Książopolskiego i K. Pronińską, którzy w książce *Bezpieczeństwo ekonomiczne w perspektywie politologicznej – wybrane problemy* przedstawiają różne wymiary bezpieczeństwa ekonomicznego. Są to: wymiar finansowy, surowcowo-energetyczny, żywnościowy, polityki państwa wobec bezpieczeństwa ekonomicznego [17]. Zidentyfikowane zagrożenia pozostają w spójności z badaniami innych autorów w kierunku analizy problemów rozwoju gospodarczego.

3. Hierarchizacja zagrożeń bezpieczeństwa ekonomicznego Polski

Z punktu widzenia osób odpowiedzialnych za bezpieczeństwo, istnienie zagrożeń bezpieczeństwa powszechnego jest oczywiste. Równie oczywista jest konieczność podjęcia działań, które mają na celu przeciwdziałanie tym zagrożeniom. Z racji ciągłego ograniczania środków oraz konieczności uzasadniania swoich decyzji warto zastanowić się nad tym, które z zagrożeń bezpieczeństwa ekonomicznego mogą być ważniejsze od pozostałych. Znajduje to uzasadnienie w tworzeniu hierarchii tych zagrożeń oraz ustalaniu priorytetów działań zmierzających do ich niwelacji. W tym celu posłużono się metodą porównań wzajemnych, dzięki której porównano wszystkie zidentyfikowane zagrożenia między sobą. Analizy dokonano przez zastosowanie matrycy zaprezentowanej na rysunku 2. Ocena polegała na wyborze w danej komórce matrycy zagrożenia, które zdaniem oceniającego jest bardziej dotkliwe dla bezpieczeństwa ekonomicznego Polski. Dla przykładu: w komórce o współrzędnych *AB* dokonywano oceny zagrożeń: „niekorzystne proporcje w tworzeniu i podziale PKB” z „błędnyimi kierunkami polityki finansowej i gospodarczej kraju”. W matrycy wstawiona została wartość literowa zagrożenia, które zdaniem oceniającego ma większy wpływ na bezpieczeństwo ekonomiczne Polski. Jeśli dane zagrożenie zostało ocenione jako mające większy wpływ, wówczas otrzymywało ono w podsumowaniu wartość 1. Jeśli zagrożenie zostało ocenione jako mniej istotne dla bezpieczeństwa ekonomicznego państwa, wówczas otrzymywało ono wartość 0. W przypadku, gdy zagrożenia zostały ocenione jako równie ważne (np. *A/B*), wówczas oba zagrożenia otrzymywały w podsumowaniu wartość po 0,5.

Rys. 2. Analiza zagrożeń bezpieczeństwa ekonomicznego z zastosowaniem metody porównań wzajemnych

		Analiza zagrożeń bezpieczeństwa ekonomicznego Polski																		
		Które z zagrożeń może mieć największy wpływ na bezpieczeństwo ekonomiczne Polski?																		
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U
niekorzystne proporcje w tworzeniu i podziale Produktu Krajowego Brutto (PKB)	A	C	A	A	F	A	H	I	A	A	L	M	N	A	A	A	R	S	T	A
bledne kierunki polityki finansowej i gospodarczej kraju	B	C/B	B	B	B	B	B	B	B	K/B	L/B	M/B	N/B	B	B	B	B	S/B	B	B
zasoby i struktura bogactw naturalnych kraju	C	C	C	C	F	C	C	C	C	C	L/C	C/M	C	C	C	C	C	C/S	C	C
infrastruktura produkcyjna	D				D/E	F	G	I	J	D/K	L	D	D/N	D/O	D/P	Q	R	S	D	
infrastruktura transportowa i łączność	E				F	G	H	I	J	E	L	M	N	E/O	E/P	Q	R	S	T	
zasoby ludzkie	F				F	F	H	I	F/I	F	L	F/M	N	F	F	F	F/R	S	G	
niejasne przepisy gospodarcze	G								G/J	G	L	M	G	G/O	G/P	G/Q	G	S	H	
wysokie koszty pracy	H								H/I	H	L	M	H/N	O	P	H/Q	R	S	I	
rozbudowany aparat urzędniczy	I									I/J	L	I/M	I/N	O	P	I	I	S	J	
nieprzejrzysty system podatkowy	J									J	L	J/M	J/N	J/O	J/P	J/Q	J	S	K	
nieprzejrzysty system podatkowy	K										L	M	N	O	P	K/Q	K/R	S	L	
globalizacja	L											L	L	L	L	L	L	S	M	
agresję ekonomiczną	M											M/N	M/O	M/P	M	M	R	S	N	
wzrost niestabilności kursu walutowego	N													O	P	N/Q	N/R	S	O	
zamrażanie aktywów przez państwa	O														O/P	O/Q	O/R	S	P	
ograniczenia w transferze technologii	P															P/Q	P/R	S	Q	
szpiegostwo technologiczne	Q																O/R	S	R	
działalność korporacji transnarodowych	R																	S	S	
działalność zorganizowanych grup przestępczych	S																		S	
ingerencja polityki w obszar działalności gospodarczej	T																		S	
migracje																				
migracje																				
zmiany klimatu	U																			

Źródło. opracowanie własne¹

1 Powyższa ocena została dokonana wyłącznie w oparciu o subiektywne oceny autora.

Przeprowadzona analiza pozwoliła na określenie hierarchii zagrożeń mających wpływ na bezpieczeństwo ekonomiczne Polski. W tabeli 2 zostały zaprezentowane sumaryczne wyniki oceny dokonanej powyżej. Wśród zagrożeń o najwyższym wpływie na bezpieczeństwo ekonomiczne Polski wskazana została ingerencja polityki w obszar działalności gospodarczej. Uzasadnia to promowane aktualnie na świecie podejście kapitalistyczne do sposobu zarządzania gospodarką oraz znaczny (często negatywny) wpływ polityki na gospodarkę. O nieodzownym wpływie polityki na sferę ekonomiczną, a tym samym na bezpieczeństwo ekonomiczne państwa mówią T. Persson oraz G. Tabellini w książce *Political Economics. Explaining Economic Policy*. Wskazują oni, że dynamika przemian ekonomicznych warunkuje decyzje polityków i odwrotnie. Autorzy poddają rozważaniom, w jaki sposób podejmowane są decyzje polityczne, jakie bodźce je kształtują i jakie są ograniczenia decydentów, jak rozwiązywane są konflikty gospodarcze związane z polityką. Szczególna uwaga zostaje jednak zwrócona na wyniki decyzji politycznych w sferze ekonomicznej. Autorzy zwracają uwagę na to, jak konsekwencje gospodarcze polityki przekładają się na preferencje prywatnych przedsiębiorstw oraz w jaki sposób preferencje oddziałują z powrotem na decyzje polityczne [18, s. 27]. Idąc dalej, jednakowo ocenione zostały trzy zagrożenia: agresja ekonomiczna, błędne kierunki polityki finansowej i gospodarczej oraz zasoby i struktura bogactw naturalnych. Dwa pierwsze zagrożenia odnoszą się do pozycji kraju na arenie międzynarodowej. Trzeci z kolei, jest głównym czynnikiem, z którego wynika bogactwo państw. Na końcu listy uplasowały się zmiany klimatu, infrastruktura transportowa i łączność, migracje oraz globalizacja. Świadomość dotycząca zmian klimatu jest coraz większa. Świadczą o tym np. postanowienia Sendai Framework for Disaster Risk Reduction, gdzie wskazane zostały kierunki działań w celu redukcji powstawania klęsk żywiołowych (w tym wynikających ze zmian klimatu). Niemniej jednak, wpływ warunków klimatycznych na potencjał ekonomiczny Polski nie znajduje, zdaniem oceniającego, wystarczająco dużego przełożenia. Brak infrastruktury transportowej i łączności z kolei jest wynikiem braku wystarczająco rozwiniętych ekonomicznie regionów. Za odpowiednim poziomem życia i działalności idzie odpowiednia jakość każdego rodzaju infrastruktury. W ostatnich latach nastąpiła w Polsce znaczna poprawa wszystkich rodzajów infrastruktury. Stąd pojawia się pytanie wynikające nie z braku infrastruktury, a z tego, jak dobrze będzie ona odpowiadała przyszłym potrzebom Polski. Idąc dalej – migracje

(szczególnie dotkliwe dla takich państw, jak Francja i Włochy w świetle toczącego się kryzysu migracyjnego) nie dotknęły w odczuwalny sposób Polski. Globalizacja zaś powinna stać się nie tyle zagrożeniem, co szansą na odpowiednio wysoki rozwój gospodarczy Polski. Globalizacja wiąże się ze swobodnym przepływem towarów, usług, pracy, kapitału i wiedzy pomiędzy krajami [19, s. 9]. Wśród krajów rozwiniętych (do których zaliczana jest Polska) są to warunki konieczne do dalszego rozwoju, stwarzające możliwości wykorzystania zdobyczy globalnych i dostosowanie ich do własnych potrzeb.

Tabela 2. Ocena końcowa zagrożeń bezpieczeństwa ekonomicznego Polski.

Zagrożenie	Ocena
Ingerencja polityki w obszar działalności gospodarczej	19
Agresja ekonomiczna	17
Błędne kierunki polityki finansowej i gospodarczej kraju	17
Zasoby i struktura bogactw naturalnych kraju	17
Zasoby ludzkie	12,5
Wzrost niestabilności kursu walutowego	11
Rozbudowany aparat urzędniczy	10
Niesprzyjający system podatkowy	9,5
Działalność zorganizowanych grup przestępczych	9
Niejasne przepisy gospodarcze	9
Niekorzystne proporcje w tworzeniu i podziale produktu krajowego brutto (PKB)	9
Ograniczenia w transferze technologii	9
Szpiegostwo technologiczne	9
Zamrażanie aktywów przez państwa	9
Wysokie koszty pracy	7,5
Działalność korporacji transnarodowych	7
Infrastruktura produkcyjna	6
Globalizacja	3
Migracje	3
Infrastruktura transportowa i łączność	2,5
Zmiany klimatu	1

Źródło: opracowanie własne

4. Wnioski

1. Wyodrębnienie bezpieczeństwa ekonomicznego wynika z podziału tematycznego rodzajów bezpieczeństwa.
2. W kontekście prowadzonych rozważań zidentyfikowanych zostało 21 zagrożeń, które mogą mieć potencjalne przełożenie na bezpieczeństwo ekonomiczne Polski. Zaliczamy do nich: niekorzystne proporcje w tworzeniu i podziale produktu krajowego brutto (PKB), zamrażanie aktywów przez państwa, błędne kierunki polityki finansowej i gospodarczej kraju, ograniczenia w transferze technologii, zasoby i strukturę bogactw naturalnych kraju, szpiegostwo technologiczne, infrastrukturę produkcyjną, działalność korporacji transnarodowych, infrastrukturę transportową i łączność, działalność zorganizowanych grup przestępczych, zasoby ludzkie, ingerencję polityki w obszar działalności gospodarczej, niejasne przepisy gospodarcze, migracje, wysokie koszty pracy, zmiany klimatu, rozbudowany aparat urzędniczy, agresję ekonomiczną, niesprzyjający system podatkowy, wzrost niestabilności kursu walutowego i globalizację. Liczba zagrożeń oraz ich zmienny charakter wymusza potrzebę ich hierarchizacji, prowadzącą do ustalenia priorytetów w przeciwdziałaniu zagrożeniom.
3. Analiza zagrożeń bezpieczeństwa ekonomicznego Polski budzi wiele niejasności co do ich znaczenia. Sprawia to, że niejasne stają się kierunki, w których należałoby kreować bezpieczeństwo ekonomiczne. W celu porównania, które z zagrożeń ma największy wpływ na bezpieczeństwo ekonomiczne Polski zastosowano metodę porównań wzajemnych. Metoda opiera się na matrycy, w której dokonywane są porównania wszystkich czynników sposobem „każdy z każdym”.
4. Wyniki analizy obrazują, że zagrożeniem, które może w największym stopniu oddziaływać na bezpieczeństwo ekonomiczne Polski, jest ingerencja polityki w obszar działalności gospodarczej. Tak wysoka ocena znajduje potwierdzenie w publikacjach innych autorów [17].
5. Zagrożeniem, które ma najmniejszy wpływ na zagrożenie ekonomiczne Polski mają zmiany klimatu.

Literatura

- [1] Kaczmarczyk B., *Bezpieczeństwo i jego typologie*, „Bezpieczeństwo i Technika Pożarnicza” 2013, Vol. 31 Issue 3, s. 17.
- [2] *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, wyd. Akademii Obrony Narodowej, Warszawa 2008.
- [3] Księżopolski K.M., *Bezpieczeństwo ekonomiczne*, Dom wydawniczy ELIPSA, Warszawa 2011.
- [4] Szubrycht T., *Współczesne aspekty bezpieczeństwa państwa*, „Zeszyty Naukowe Akademii Marynarki Wojennej” 2006, rok XLVII NR 4 (167), s. 91–93.
- [5] Zieliński R., *Kierowanie gospodarką socjalistyczną w świetle teorii bezpieczeństwa ekonomicznego* [w:] red. Kołodziejak Z., *Bezpieczeństwo ekonomiczne. Teoria i praktyka*, Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 1986.
- [6] Stachowiak Z., Kurek S.T., *Podstawy bezpieczeństwa ekonomicznego państwa* [w:] red. Pawłowski J., *Podstawy bezpieczeństwa współczesnego państwa (podmiotu). Implikacje*, AON, Warszawa 2015.
- [7] Sheila R.R., *Economic Security: Neglected Dimension of National Security?*, National Defense University Press Washington, D.C., 2011.
- [8] Kalata A., Nowakowski Z., Protasowicki I., *Determinanty bezpieczeństwa ekonomicznego Polski* [w:] red. Ilnicki M., Nowakowski Z., *Współczesne wyzwania polityki bezpieczeństwa – wybrane zagadnienia*, Towarzystwo Naukowe Powszechne S.A., Warszawa 2014.
- [9] Ciszek M., *Filozofia ujmowania zagrożeń ekonomicznych dla bezpieczeństwa narodowego RP i stabilności wewnętrznej państwa*, „Doctrina. Studia społeczno-polityczne” 2013, 10, s. 47–58.
- [10] https://pl.wikipedia.org/wiki/Produkt_krajowy_brutto [dostęp: 03.09.2018].
- [11] Gołębiowski G., *Znaczenie polityki finansowej i czynników społeczno-kulturowych dla rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce*, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie – Oficyna Wydawnicza, Warszawa 2009.
- [12] Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz.U. 2007 nr 89 poz. 590).
- [13] Księżopolski K., *Bezpieczeństwo ekonomiczne* [w:] *Ekonomika w bezpieczeństwie państwa w zarysie. Zarządzanie bezpieczeństwem*, wyd. Difin, Warszawa 2014.
- [14] Mazurkiewicz J., *Bezpieczeństwo energetyczne Polski*, „Polityka Energetyczna” 2008, 11, s. 313–322.

- [15] Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 kwietnia 2017 r. w sprawie minimalnego poziomu dywersyfikacji dostaw gazu ziemnego z zagranicy (Dz.U. 2017 poz. 902).
- [16] Ambroziak Ł., *Wpływ rosyjskiego embarga na polski handel rolno-spożywczy*, „Przemysł Spożywczy” 2015, 7, s. 2–7.
- [17] Księżopolski K.M., Pronińska K., *Bezpieczeństwo ekonomiczne w perspektywie politologicznej – wybrane problemy*, ELIPSA, Warszawa 2012.
- [18] Persson T., Tabellini G., *Political Economics. Explaining Economic Policy*, The MIT Press, London 2000.
- [19] Rybiński K., *Globalizacja w trzech odstępach*, wyd. Difin, Warszawa 2007.